

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO
URTEKARIA

2.zk 2008
3,80 €

**SORGINKERIA
DURANGOKO
MERINDADEAN**

**GARAI,
ATALAYA DE LOS
ZUBIAURRE**

**FUSILADOS
DEL FRANQUISMO**

ROCK LOCAL

ARRIOLA

20
urte

PROIEKTU KULTURAL BATEN HISTORIA 8 AKTOTAN

01 NARRATZAILEAK: Arriola Kultur Aretoko talde eragilea

Baga, biga, higa, laga, eta bostgarrena-kultura sustatu eta hedatum- soil, sail, bele, harma, tiro, eta hamargarrenean "hamaika gozamen", eta gozamenak pumm!! Jo du hogei. Hogei!!!!

Zenbaki enigmatikoa ei da, matematikoentzat, hogei zenbakia. Gure urtebetetze honek ez dauka animaktikotik apenas ezer. Gure ibilbidea lanak eta ilusioak markatu ditu. Baina goazen, goazen... zatoz, zatoz...

Sssss... gora oihala... -Hor zaudete?- Bada, funtzioa hastera doa. Dena prest? Ixilik bost, lau, hiru, bi, bat... Akzioa!!! Bat, bi, hiru eta lau... martxa!

Bai, hogeigarrena beteko dugu eta ASTOLAK eskaini digun aukera aprobetxatuz gure "Tunel del Tiempo" partikularretik osteratxoaz egitera goaz. Ez dugu katarsirik egingo. Ibilikoaz harro gaude. Hausnarketa bai egin gura dugula eta bide batez debatea sortu. Elorrixon eta inguru osoan.

**Harriola handi bat dirudi Elorriok. Non du lorea, Elorriok?
Kulturaren heresia, horixe da herri honen lorea.
Elorrio ez da harriola hutsa, Arriola bat daukalako.**

(Koldo Izagirre "Arriola hamaika gozamen" liburuan)

Arriola Artxiboa

Segun Lazkano

Gure izana eta esana bertara ekarri gura dugulako; egoera bizi ez zutenei gure ilusioak kontatuko dizkiegu eta ahal bada gure pozoiaz kutsatu, azkenik, geure buruei eskainiko diegu aukera hau... astindutxo bat ez zaigu txarto etorriko eta.

Garai hartan bide bat zabaldu genuen. Eskuz zabaldutako bidea... gero askorentzat autopista bilakatuko zena. Hogeitaz urte hauetan gure sorreraren zergatiak disolbatu egin dira;

urtu egungo kultur-azokan. Berba potoloak botako ditugu orain: asanblea, militante, bolondres... lantxo honekin horiek guztiak berreskuratu gura ditugu.

Nondik gatoz, nora goaz eta antzerako esapideak erabiliak badira ere, era berean beharrezkoak aurrera egiteko. Eta aurrera egiteko gogoia, ilusioa eta ausardia daukagu. Guk kutsatuta jarraitzen dugu.

"Tunelean" sartu eta atzera jo ahala, lurra hartzerakoan, talde gogotsu eta ilusionatua ikusten dugu. Egoera hura irauli gura zuen taldea ikusten dugu. Kultur eremu latz hura kultur urez gainezka jarri eta ur horietan bainatu, maitaleak bilatu, bidaiatu, musika jo, tiobiboan igo... gozatu. Eta horretarako hainbat bele beltzari jantzi beltza kendu eta itsasontzi piraten bandera egin eta nabigatu!! (Ordurako "Etiopía")

gure eskuetara heldua zen eta poetak idatzitakoarekin bat egin genuen)

Baina goazen tunelean barna. Murgil gaitezen garai haietako ur beltzetan.

02 TXEMA: SSS... IXILIK! Jaso Teloia: 80-90 Hamarkada

Gure buruak 80ko hamarkadan kokatu behar ditugu. Gauzak ulertze aldera garaia bera aztertzea joko dugu, ginetik ez bada ere, eta gertaerak kontestu horretan kokatu. Zeren eta gertaerak ez dira berez ematen. Hirigintza, artea, musika... hau da, kultur adierazpen oro bere garaiko seme-alabak dira. Mugimendu popularrak ere. Egoera sozial eta ekonomikoaren isla. Goazen bada 20 urte atzera... Zer dira ba!

Kontraesan handiko garaia zen hura. Ilusioak eta mesfidantzak nahasturik; oportunismoak eta hausturak bat egiten zuten. Faszismotik ateratzen ari ginen eta batzuk oraindik euforia batean murgilduta bazeuden ere, egunerokotasun gordinak lurra hartzera behartu zituen.

Bigarren legealdia da eta herrietan aldaketa handirik ez da nabaritzen. Aipatutako esaldia, salbuespenak salbuespen, Durangalde osora heda daitekeela deritzogu. Egoerak berez ez dira konpontzen eta garai horretan garbi ikusi zen demokrazia landu egin behar dela. Baina tamalez, orduko funtzionamendua aztertzerakoan frankismoaren inertzia nabaritzen dugu. Askok eta askok gustura sentitzen direlarik. Bertigo moduko bat instalatuta dago. Mundu berri bat eraikitzeari beldurra dion ingurua. Honi guztiari, gure ikuspuntutik, datu bat gehitu behar zaio: kultura, eta aisialdia orohar, ez dago gure agintarien lehentasunen artean. Kultura ez da eskubide bat. Ez da askeago hazteko, bizitzeko behar dugun osagaia. Askorentzat, kultura,

batzuen kapritxoa, besterik ez da. Zergatik ez dago gure inguruan alkate kultur zalerik?

Ekoizpen kultural oro bere garaiaren isla da. Arestian aipatu bezala gertaerak ez dira berez ematen. Ez dira berez sortzen. Kultura adierazpen guztiak bere garaiaren seme-alabak badira, gurea ere bai. Basamortu kulturalaren eta orduko gizarte egoeraren emaitza. Horren harira ziur gaude garaiotako kronista piktorikoa ez zela Zumeta izango. Desertu kultural hura Goyak edo Zurbaranek adieraziko zuten hobeto. Giro grisa. Ingurugiro goibela.

Garai hartan gainera zerbait bitxia gertatzen ari zen. Jendartean behar eta nahi kulturalak handitzen zihoazen neurrian, era berean, herrietan hustuketa kulturala abian jartzen da. Isurite anti-kulturala hedatu zen. Zinemak botatzen ziren saltokiak edota aparkamentuak egiteko. Eta Arriolak berak etorkizun bera izango zuen herriko kultur taldeen ausardiagatik izan ez balitz. Elorrioren irakiten zebilen sumendi kulturalak eztanda egin izan ez balu.

Egoera horri aurre egiteko Elorrioko kultur talde eta hainbat eta hainbat norbanako lanean jarri ginen. Egoera jasangaitz hari irtenbidea bilatu behar zitzaion eta era berean, politika kultural duin baten oinarriak jarri. Kariñoz gogoratzen ditugu urte haiek. Atzerako begirada hau ez ezazue hartu "aittite batallas" baten oroitzapenak bezala. Gure fenomenoak ulertzeko ezinbestekoa baita hausnarketaxo hau.

Arriola Artxiboa

Biziko gara horrela berrehun bat urtez

Banku guztietako jabetzaren kaltez

Sufrimendua eta negarraren ordez

Parra eta farrandaz historia betez.

03 IXILIK!! AKZIOA: 87, 88, 89 trienio beltza...ABORDATZERA

Egoera ulertze aldera hona hemen zenbait datu.

Herriko kultur taldeen egoera hutsaren hurrengoa zen. Lokalik ez, eta zeudenak pena ematen zuten. Etengabeko partxeoa. Diru laguntzak oso urriak. Azpiegiturarik ez... ez genuen aukerarik ikuskizun duinik antolatzeko. Aipatu bezala, beltza. Tabernak ziren gure errefugio bakarra. Aisialdia eta kultura tabernetan erretzen genituen "betan" emandako pelikulak ikusten. Ezer ikusteko kanpora joan

Segun Lazkano

behar. Elorrixon ez zegoen gozamenerako lekurik. Gogaitasuna orokorra zen.

Giro horretan herriko taldeak batu eta beste norbanakoekin batera "Kultur Asanblada" eratu zuten. Asanblada horrek kulturaren egoeraren diagnostia egin, kultura eta politika kulturala definitu eta taula errebindikatibo bat osatu. Indarrak batu eta asanbladan adosten ziren estrategiak. Herriaren aurrean ere asanblada bezala agertzen ginen. Eta egia esan, lotura handia lortu genuen herritarrekin. Sumendi kulturala kargatzen ari zen. Nagusitu ginen eta gauzak argi geneuzkan.

Baina gure eskabideen aurrean luzamendutan ibili ziren. Egoerari aurre egin beharrean handikeriaz jokatzeko zuten. Gor gure eskaeren aurrean. Demokrazia delegatua instalatuta, kristoren beldurra zioten talde eta herritarren parte-hartzeari.

Eta sumindura gori-gori. Gauzak horrela mobilizatzeari ekin genion. Plenoak apurtu, okupazioak, manifestazioak... Asko ginen, arrazoiak genuen eta indartsu geunden.

Inguruan Durangaldean eta Debagoienean prozesuak eragin handia izan zuten. Esperientzia berria baitzen. Hedabideetan eragin handia hartu zuen, batez ere herriz-herriko orrialdeetan. Inguruko hainbat eragileren artean jakin-mina sortzen du. Inbidia apur bat, agian ere bai. Mobilizazioei esker, eskakizun garrantzitsuenak eskuratu genituen: ITURRI kultur etxea eta ARRIOLA. Elorrioko bandera-ontzia.

Segun Lazkano

04 BAT, BI, HIRU, LAU...MUSIKA: Arriola errealitatea da

Behin itsasontzia gureganatuz, lanari ekin genion. Maitale berriak bezala. Sutsu eta gartsu. Galdutako denbora berreskuratu gura genuen. Galdutako gozamen urteak bizi. Itsasontziaren uretaratzea eginda zegoen, 20 urteko ibilbidea eman duena.

Abian jarri genuen euskal kulturaren itsasoan barna, kulturak Elorrioreta inguruan espazio berri bat zeukan. Kontuan hartu behar da gure esperientzia lehengoenetariko delat. Gune zabal bat. Gure itsasontzira sartzeko beti egon da zubia jarrita. Geureak beti izan ditu ateak zabalik.

Baina aurretik egin diezaiozun eraikinari berari oroimen bat. Arriola eraikina Ameriketatik etorritako elorriotar indiano familia batek eraiki zuen. Baina gu baino hobeto Koldo Izagirre idazleak kontaktatzen digu hamargarren urteurrenaren aitakiz, propio agindutako liburuan.: "... Fuldaindarrek diru apur bat egin

zuten Ameriketara / Indiano jatorrak legez / etxe eder bat egin zuten itzultitakoan. Fuldaindarrek zeukatena baino diru gehiago behar zen / Elorrioko beste indiano batzuen jauregien aldean / pareko gelditu zen etxea jasotzeko (...) Indiano modernoak / Fuldain haiek Arriola izeneko zinema bat zabaldu zuten: "txanpon-berri" ziren, baina bazeukaten memoria... Balentin Berriotxoak jaio zen jauregiaren izena / musikari ilun bat / eta herriko zinema abandonatua: horixe ekarriko zuen akordura / Arriola berbak gaur / aintzinako gauzen hautsa besterik ez / baldin eta zoro talde batek / Elorriok bakarrik eman dezakeen / herese kasta horretakoek / Toponimo hori duindu izan ez balu. Eta zoroek bakarrik daukaten irudimenaz, zeluloideren mitomania malenkoniatsu bat izan zitekeen utzikeria gaindituta / errealitate berri bat eraiki zuten duela hamar urte.

Baliabide barik, Esku hutsik. Hobeto ezin da esan. Artistak horregatik dira artista.

05 TXATO: Arriola, martxan da. Jarrai dezala funtzioak

Eta zoro talde hori lanean hasi zen... Alde batetik barneko eraketari heldu zion eta bestetik, eraikuntza egokitzeari. Ahaztu barik konpromisoa, hots, debatea eta ekoizpena.

Kulturak eskaintzen zuen guztiaz gozatu eta gozarazi gura genituen herritarrak. Bai. Hasieran esan dugun legez, maitale sutsuak bezalakoak ginen. Gozatu gura genuen antzerkiak, musikaz, zinemaz, pinturaz, argazkigintzaz, dantzaz...; ikastaroak eta hitzaldiak; debateak eta omenaldiak... Itsaso zabala zen aurrez aurre geneukena.

Marinel talde zoro eta herese hori eskaintzaren arabera antolatu zen. Hainbat atal hainbat azpi-talde. Bolondresak. Bolondresekin egiten dira takillak, garbiketak, propaganda jartzea,... ilusioz, gogoz. Eta harro gaude. Militantzia gure ezaugarria zen.

Taldeak norberaren gustoaren arabera edo proiektorearen beraren behararen arabera antolatu genituen. Denetarik egitea tokatu zitzaigun. Berdin antolatu, berdin kartelak pegatzera atera, berdin afora zerbitzatu, berdin garbiketak egin. Garbitzea umeen saioaren ostean edo Ateneoa, gabeko ordu txikietan. Ez genuen kudeaketa kulturean esperientzia handirik, baina gustoko bidean aldaparik ez. Azpildetan batzen ginen, arloz arloko programazio orokorra adostu eta asanbladan aurkeztu. Ondoren hilabeteko programazioa osatzen joan orekatua izan dadin. Orekatua eskaintza eta orekatua gastua. Hau da asanblario eta militante izatea. Ilusioa eta lana.

Eta uste dugu kultura sustatze eta zabaltze horretan bi ereduak agerian utzi genituela. Behetik gorakoa gurea, sortzaile eta partehartzailea. Eta identitarioa. Garenak garelako.

Gu parametro horietan mugitzen garen bitartean, bestea, boterea, eskaparatismo kulturean mugitzen da. Kultura baino, kontsumoa bultzatzen duen eremuan. Horren harira fenomeno bitxia ematen da inguruan, oportunismo kulturala. Oportunismo hori kultur etxeekin gertatu zen. Zerbait egin behar zela eta ordura arte kultur taldeen eskaera eta ideia zena, irizpide sortzaileak medio, bere egiten dute eta "azpiegitura kulturalen" aldia inauguratzen dute.

06 BAINA GUREAK EZ DU ETENIK

Herriak gehiago sinestu du gure proiektuan, botereak baino. Eta kanpoko botereak gehiago lagundu digu bertokoak baino. Hau egia da eta min handia eman badigu ere horrekin bizitzen jakin izan dugu. Hobeto esanda, horren aurka. Eta ez da gozoa izan. Alde batetik gozamenaren ematen genuen baina ez ginen onartuak izan. Ezkutuan gordetzen den maitalea bezala.

Elorriotarra bere Arriolaz harro sentitzen den bitartean udalak trabak baino ez dizkio jartzen. Esku hutsik hasi ginen eta oraindik, gezurra badirudi ere, duintasunerako bidea jorratzen ari gara.

Arriola proiektu sendoa da. Elorriko ezin da ulertu Arriolarik gabe. Arriolak bere estiloa dauka. Eskaintza publiko eta duina.

Gureak, neurri batean, kantera egin du.

Kalitazteko eskaintza kulturala osatzen ahalegindu gara. Eskaintza kultural anitza eta zabala. Ahalik eta kultur esparru gehienak bultzatu izan duena; ezagutza eta ahalmen sortzailea bultzatzen saiatu gara; programazioa irizpideekin osatu dugulako; gizon-emakumeen ongizatea, aisialdia-gozamena-kultura sustatu dugulako... edo lortzeko asmoz ari izan gara.

Mugalari izatea tokatu zaigu eta gustura egin ditugu Durangalde eta Debagoiena arteko kultur-kontrabandista lanak... Gustura egon gara batzuekin eta besteekin kulturaz eta ekintzen inguruan berbetan. Gustura sozializatu dugu gure esperientzia. Kultura baita gure grina.

07 KULTUR SUSTAPEN ETA ZABALKUNTZA: Ateak beti zabalik

Maitaleek ekinean sortzen dute. Eta sortu izan dugun guztia gurata izan da. Ez diogu sormenari antisorgailurik ipini. Gugana jo duenak, zerbaitekin etorri izan denak gure babesa eta laguntza izan du. Itsaso kultural horretan ez gara kudeatzaileak izan bakarrik. Gu ez gara saltoki kultural bat. Eta paternalismoan erori barik gure inguruan sortu zitekeenaren bateratzaile eta bultzatzaile izan gara. Ekimen kultural horiek dela musikan, dela antzerkian, dela dantzan, dela argazkikigintzan, dela teknologian berrietan, aurrera atera ahal izateko, gure esku egon diren bitarteko guztiak ipini ditugu. Askotan galtze aldera. Baina guk, horri, ez diogu beldurrik izan.

Beti ere diru publikoa gestionatzeari diogun errespeto eta seriotasunaz. Baina ekintza berriek ez digute beldurrik ematen.

Eta horren lekuko guk bultzatu edo sorturiko ekimenak. Espazio zabala izanik Elorrixoko sortzaileen gunea. Bateratzaile izateko daukagun gaitasuna aprobeztatzeko sinbiosia lortu izan dugu talde eratzailea eta sortzaile berrien artean (teknologia berrietan adituak). Naturaltasun osoz gureganatu ditugu, espazio bera euren sormenerako azpiegitura bilakatu. Ondorioz produktua etxekoagoa izatea ahalbideratu du. Komunikaziorako atal guztia,

propaganda, kanpainak... guztia bertan sortzen baita. Eskaintzen den produktuarekin eta bere filosofiarekin gertuago egotea lortuz. Mezuak sinesgarritasun handiagoa lortzen du.

Horrez gain debaterako, euskal kulturaren egoerari eta bere etorkizunari buruzko eztabaida pilpilean zegoenean liburuxka xume bezain interesgarria atera genuen, gure botzgarren urteurrenaren harira. Bertan Jorge Oteiza, Patxi Biskert, Alfonso Sastre, Igor Elortza, Unai Iturriaga, edota Paco Obregón moduko kultur eragileen ekarpenak irakur ditzakegu.

Liburugintzarekin jarraituz, hamargarren urteurrenean "Hamaika Gozamen" izeneko liburua argitaratu genuen. Gozatzeko liburua. Testoak Unai Iturriaga eta Koldo Izagirrearenak dira; argazkiak Patxi Granados eta Segun Lazkanorenak.

Musikagintzan ere gure urratsak eman ditugu. Herriko taldeei ekoizten lagunduz eta batez ere gure jardunarekin zerikusia duten ekimenak CD formatuan argitaratuz. Urtero antolatzen dugun Jazz-Blues jaialdia bere 15. ediziora heldu zenean, bi CDz osatutako lana kaleratu genuen.

Besteok udaran ateak zarratu dituzten bitartean gu kalera ateratzen gara, MUSIKAIRE-ekin. Azalpenik behar du? Ekitaldi honek ere gure ezaugarrien ondorioa dela esango guke. Kultura-aisialdia ulertzeko modu bat. Jaialdi formatoa izanik (ekitaldi betekada izaten dira askotan) gurea udan zehar luzatzen da. Elorriotarrek eta ingurukoek astebururo kulturaz-ezagutzaz goza dezaten. Aukera hori eskaini gura diegu, behintzat.

Segun Lazkano

Badira ekimenak gurean sortzen direnak, gure babesa daukatenak. Gure eraikina irekia izanik erraz ematen dira arestian aipatutako sinbiosia. Horixe da hain zuzen ere Logela-Multimediarekin daukagun harremana. Hauek dira bolondres berriak: teknologia, etorkizuna, sormena eta konpromisoa uztartzen ditugu. Azpimarratzekoak dira "Break On Stage" eta 24 ordu digitalean ekitaldiak.

ARTEZ. Jada ez dago gure esku. Artez guk sortutako ekimena izan zen. Arriolako kidea informatuta egon zedin sortu genuen, gure programazioari sostengua eman gura geniolako. Eta izena ez genion ipini "arte" berbarekin jolasteko. Artez-ek zuzen esan gura duelako. Eta horrela jokatu gura genuen. Konpromisoa eta ekimen kolektiboa. Aldean zeramatzan etxeko zapatilak ere gureak ziren.

Txelu Angoitia

08 ETA HOGEIGARRENA JO DUGU!

Irakurle, dagoeneko, elkar ezagutu dugulakoan gaude. Hemen biluztu gara. Betiere gidoiak hala eskaturik.

Gu sortu ginenetik hona egoera erabat aldatu da. Aisialdiak hartu duen hedadura aisialdi aukerak esate baterako biderkatu dira. Aisialdia, gaur egun, gizakiaren izatearen zati garrantzitsua da. Ekonomia familiarrean eragina duena. Ez da denbora librea bakarrik. Aisialdia aukeratzeko askatasuna da (eta urrutira joan barik gure inguruan badago zer aukeratu). Ahalmen sortzailea ere bada; gozamina, plazerra... bizi kalitatea neurtzerakoan kontuan hartzeko adierazlea. Eta hemen kokatzen ditugu gure buruak. Hemen gure jarduera. Hemen gure produkzio eta programazioa. Kultura aisialdian "normaltasunez" kokatu gura dugu. Eguneroko aukeren artean.

Eta eskaintzen ditugun produktuei gure ezaugarriekin kutsatu gura ditugu. Gure kalitate ikuspuntuaz gure galbaratik, asanbladaren galbaratik pasatutakoak. Eta horretarako gure funtzionamendua ezinbestekoa da. Militantzia ezinbestekoa dugu. Taldeka batu, produktuak aurretiaz ikusi eta hausnartu, aholkuak jaso eta horietaz

baliatu... Baina zeintzuk dira galbara horren irizpideak? Zeintzuk irizpideak?

Hizkuntza irizpideak, gu identitarioak baikara; berdintasunaren irizpidea; ekimen berriak; berritzaileak, askatzaileak izatearena, hezitzailea... Hau guztia aurrera eramateko asanbleario eta militanteak gara. Kudeaketa, koordinazioa, kontuak, txarteldegia, garbiketa, Ateneoa, antzerkia, musika, zinemagintza, jaialdiak, euskara, sarrerak, teknologia berriak, komunikazioa, kanpainak, ume zein nagusientzat, dantzak, ikastaroak...

Bide berriak jorratzen ari gara. Jorratutako ibilbidea oparoa izan da eta urteak ez dira alperrik igaro. Baina, badakizu? Itsaso honetan gustura gabiltza. Ez dago marrazorik kalte egin diezaiguenik.

Arriola proiektu kulturala da. Proiektu publikoa. Inguruarekin-sormenarekin lotuta. Iragana luzea, oraina oparoa eta etorkizun gogotsua duen proiektua da Arriola.

Narratzaileak

Txano, Lobo, Mertxe L, Mertxe M, Txema, Jone, Ander, Imanol, Karlos, Txato, Josi, Itziar, Aratxu, Juan Luis, Edu, Jon, Peio, Leire, Edith, Ibon, Juan Carlos, Iker, Asier, Koldo, Gorka

Fotos: Txelu Angoitia